TRYVMF

Przezacney

KONWOKACYEY WILENSKIEY

Ich MM. PP. Senatorow y Posłow Wielk: X. Litew:

Po zwyćięstwie otrzymánym od Naiáśnieyszego

WŁADYSŁAWA IV.

Krolá Polskiego, Wielkiego Xiążęćiá Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Zmudzkiego, Mazowieckiego, Inflantskiego, á Szwedow, Gottow, Wandalow, Dziedzicznego Krolá, Obránego Cárá Moskiewskiego.

przez

Madre Senatory, waleczne oboiego narodu Hetmány, Pułkowniki, Rotmistrze, y inne zacne Woyska I. K. M. Rycerze, kiedy 24. dniá Lutego Roku tego, zwyćiężywszy potężne Woysko Moskiewskie z wielu narodow zacnych zebrane, pod Smoleńskiem oboz nieprzyiaćielski z ármatą wźięli.

Kazániem przy podźiękowániu Pánu Bogu wystáwiony.

PER

R. P. IACOBVM OLSZEVVSKI Soc: IESV Sacrae Theologiae Doctorem Al: Acad: Vilnen: Procancellarium & Ordinarium Ecclesiae Parochialis Vilnensis Concionatorem.

W Kośćiele Kathedralnym Wileńskim 7. dniá Márcá.

Ro Conventu Zakroczym

Jáśnie Wielmoznemu, á mnie Wielce Mćiwe Panu

Iego Mći

P. MIKOŁAIOWI

Z CIECHANOWCA

KISZCE

Woiewodzie Mśćisłáwſkiemu,

Stárośćie Wolkowiſkiemu, &c.

Pánu y dobrodźieiowi Mćiwemu.

Jaśnie Wielmozny, á mnie wielce Miłościwy Panie Woiewodo Mśćiſławſki.

JEśli kazda Rzeczpoſpolita, według Fránćiſká Petrárchy, ieſt ogrodem, á obywátele iey po rożnych ſtanach, iák po rozmáitych lechách, rozſádzonym miſternie kwiećiem: tedyć ia Wmći mego M. Páná ná Senatorſkicy leſſe názowię wdźięcznowonnym Słonecznikiem. Táka Słonecznik z ſłońcem ſympátya ma, że wſſelkie iego áſpekty ná ſobie, wſchod rozwinionemi, wyſokość południowa doſkonále rozłożonemi, záchod w kłab zwinionemi liſtkámi wyráża. Włáſny to Wmći mego M. Páná ku Naiáśnieyſſemu Krolewſkiemu Domowi, iák ku náſſemu Polſkiemu y Litewſkiemu SLONCV poddáńſkiey vprzeymośći, y Senatorſkiey przychylnośći, konterfekt. Abowiem komu nie pámięzno (Za od zachodu záczn ę, gdyż v nas nie dawno, iáko też kiedyś ná wielkim świećie, Factum eſt veſpere & manè dies vnus,

pier-

pierwey był wieczor niżli ráno) kiedy nam słoneczna obeygá Máiestatow, w iednym roku pod inſze hemiſphærium świátłość zápádłá: iákeś Wmć moy M. Pan ſmutny ná twarzy pozor nośił? iákeś tę ćiężka Oyczyzny ſzkodę nie tylko rowno z innemi łzámi pokrapiał? ále żebyć tego żáluy potomne wieki dopomagáły, onę ZALOBE, w ktoramem ia był wſzytkie Rzeczypoſpolitey ſtany przez Kazánie oblokł, prośby vśilnośćia, koſztu odwaga, przez Druk w długowieczną pámięc podał. Komu záś táyno, kiedy roku przeſzłego ná Horyzont náſz Polſki pożadáne wſzytkich oczow ſzczęśliwie weſzło SLONCE, WLADYSLAW IV. Krol Polſki y Szwedzki, Obrány Car Moſkiewſki, iákeś twárz k niemu záraz weſoła obroćił? żeś go y ná Thron Krolestwá prewádził, y po wſzytek czás pomieſzkánia Páńſkiego przytomnośćieś ſwa, iák w Krákowie ták w Wilnie, zdrowia y ſubſtáncyey nie oſzczędzáiąc przy Máiestaćie I. K. M. stáwił. Owoż y teraz, kiedy to Naiáśnieyſze SLONCE gore nád nieprzyiaćielſkim obozem otrzymawſzy, wyſoko ſie zá Intelligencyey niebieſkiey ſpráwa, á wielka ſwego práwie Krolewſkiego ſercá odwaga podnioſło, ná ten weſoły áſpekt, nie tylkoś ſie ty przezacny SLONCZNIKV przez dzięki ku niebu rowno z innemi Senatorámi na Konwokácyey rozwinął nabożeństwem: ále y ku ziemſkiemu SLONCV koſztu nakłádem; kiedyś to Kazánie, ktorem ia niegodny w Zamkowym Kośćiele w áſſyſtencyey kilkunaśtu Senatorow, y wſzytkich Poſłow, przy Páſterſkiey ofierze odpráwował, vśilna v Stárſzych inſtáncya wymogł, áby ná wyſtawienie ręki Boſkiey, Fortuny, y potęgi Krolewſkiey, dzielnośći Senatorſkiey, Hetmáńſkiey, y Rycerſkiey, niemniey ná oświadczenie ſwey ku Pánu vprzeymośći, Drukiem na świát wyſzło. Maſz tedy Wmć moy M. Pan pracy, á bárziey powolnośći moiey k ſobie wizerunk; maſz ieśli nie to, czego máteryey ważność wyćiagáłá, przynamniey to, czego Wielmożność twoiá ſłucháłá; maſz nie hiſtorya oney wygráney, bo czy to moiá ná ten czás zabáwá? nie Pánegiryk; bo czy w kośćiele plac chwały ludzkiey, á nie

ráczey Boſkiey? *Chwaląc trzebáby ábo wſzytkich wſpominâiąc, co nie podobna; ábo wielu, lubo milczeniem, lubo mieyſc y porządku pomieſzániem vrázić, co nie znośna. Zdáło mi ſię ráczey nikogo okrom Krolá I. M. y Krolewicá I. M. ktorych przednie zacne oſoby z nikim w Woyſku w ántágonią nie wstępuią, miánowićie nie wſpominác. Názwałem lepak tę kśiążkę tryumphem; nie w ſpoſob woienny względem zwyćięzkiey rozpráwy: ále w ſpoſob Kośćielny względem dźięki, ktorą z Páwłem świętym Pánu Bogu oddáiemy.* Gratias Deo, qui dedit nobis victoriam, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, *przez ktorego niedołężność náſzá tryumphuie. Dźierżę to o wielkiey Wmći mego M. Páná (ktora káżdego k ſobie powabiaſz) ludzkośći, że wdzięcznie będzieſz raczył przyiąć tę odemnie pracą, ktoreyieś przezdźięki był przyczyną, Oddawam ſię zátym do miłośćiwey łáſki Wmći mego M. Páná z vniżonemi poſługámi zakonnemi.*

Dat: Vilnæ in Collegio Academico Societatis IESV die 27. Aprilis, Anno Domini 1634.

Wmći mego M. Paná

Nanižſzy ſługá y Bogomodlcá

X. Iákub Olſzewski, Soc: IESV.

✠ ✠ ✠

KAZANIE PIERWSZE.

Tulit Dauid haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat 1.Reg:26
ad caput Saulis &c. &c. Et ait Saul ad Dauid, Pec- Verſ: 12.
caui &c. &c. Benedictus tu, fili mi Dauid & qui- Verſ: 21.
dem faciens facies, & potens poteris. Verſ: 25.

Wźiął Dawid kopiją, y kubek wody, ktory był w głowách Saulá &c. &c. Y rzekł Saul do Dawidá: Zgrzeſzyłem &c. &c. Błogoſłáwionyś ty, ſynu moy Dawidźie, á iśćie czyniąc czynić będźieſz, y mogąc przemożeſz.

NApiſał to o woynách zacny narodu náſzego ieden Poli- tyk axiomá Namilſzy Chrześćiánie. *Ludźie ná woynie w kostki gráią.* Orzech: Czy to dla tego / że poſpolićie ná woynie żołnierze po kośćiách ſzáblámi / iák lutniſtowie po ſtronách pálcámi przebieráią? Co zá grá ná wojnie czy ráczey dla tego / że iáko we grze rożnym rożnie koſtká pada: ták ná woynie ſzczęśćie raz tey / raz owey ſtronie loſem odmiennym ſprzyia. Varius eſt euentus belli; nunc hunc, nunc illum conſumit gladius. 2.Reg:11 *Odmienny ieſt los woienny; raz tego, raz owego niſzczy miecz.* Dźiś przed ſobą tyśiące pędźiſz; iutro obronną ręką vchodźiſz: dźiś porażká / iutro popráwá; dźiś ćię woyſkámi otaczáią / iutro od obleżenia ſię oſwobodźiwſzy wet zá wet oddáiąc / onęż ſámę woyſká przećiwnym Márſem oblegaſz á męże waleczne / iák czeczotki ná lepie / garśćią w námiotách obeymaſz. A trzebáż ná to przykłádow? pełen ich świát. Daymy pokoy innym / ieden tylko o ſczęśliwey Dawidowey po obleżeniu z Saulá wygráney przykład námieńmy. Wźiąwſzy Saul pewną ſpráwę od Zypheyczykow zdraycow / iż Dawid z woyſkiem ſię w puſtyni Zyph po-

łożył / zebrawſzy ludu wybornego trzy tyśiące / obozem ſie w
Gábáá Náchili przećiw puſtyni ná przeiećiu gośćincow
wſzytkich poſádźił: co Dawid poniekąd báczac / wyſłał nie-
ktorych z woyſká ſwego pacholikow ku obozowi iego ná ſzpie-
gi / ktorzy z iezykow zrozumiawſzy / że ſie tám Saul zápewne
położył / Dawidowi ſpráwę dáli ktory pod czás zmierzku prze-
práwę nálazſzy / woyſkiem ſwym oboz nieprzyiaćielſki (podług
tłumaczow rozumienia / y rzeczy ſámey podobieńſtwá / gdyż
miał z ſobą ná on czás 600. meżow) otoczył / náradźiwſzy ſie z
Achimelechem y Abizáim / iáko z dufáłemi ſwemi w káżdych
rázách przyiaćiołmi / widząc y Saulá / y Abnerá iego Het-
maná / y wſzytkich żołnierzow około niego leżacych y ſpiacych
w namiećie / tylko przy głowie Saulowey kopiia w ziemi vt-
kniona / y kubek wody ſtoiacy / wſzedł potáiemnie do nieprzyia-
ćielſkiego obozu / gdźie lubo mu Abizái rádźił / áby Saulá nie-
1. Reg: żywił / gdy mowił: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in
26. manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſemel,
& ſecundo opus non erit. *Zámknął Bog nieprzyiaćielá twego dźiś w ręce twoie, á ták przebiię go teraz oſczepem do ziemie raz, á drugi raz nie będźie potrzebá.* Wſzákże Dawid miłośiernie
poſtąpił / folgi záżył / nie wiązał / nie zábiiał / tylko kopią y ku-
bek wody wźiął / y po ćichu nikogo nieprzebudzáiac odſzedł: ie-
dnak gdy ná drugą ſtronę przeſzedł / ná wierzchu gory z dáleká
ſtánąwſzy / potężnym głoſem woyſko Saulowe okrzyknął. A
táka to ſtraż wáſzá? táka czuyność? ná co wam owo rády?
ná co ku złemu napięte myśli wychodzą? obaczćie gdźie kopiia
wáſzá? gdźie kubek wáſz pełen wody? oboie to v mnie w gar-
ści. Niech Bog ſądźi miedzy mną y miedzy tobą Saulu / kto
komu dał przyczynę? pátrzćie com mogł vczynić? wſzákże nie
prágnę krwie rozlania / wynidźiećie zdrowi y wolni / włos ni-
komu z głowy nie ſpádnie / Pánu Bogu ia wſzytkę ſwą krzy-
wdę polecam. Ocknie ſie ktoś ná głos Dawidow / y przebu-
dźi Saulá: ktory obaczywſzy ná iáki hák przyſzedł / w pierśi ſie
vde-

vdeřzy mowiąc: Peccaui, nequaquam tibi vltra male faciā, eò quod precioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie, apparet quod ſtultè egerim, & ignorauerim multa nimis. *Zgrzeſzyłem, iuż ći źle czynić nie będę, poniewaz droga byłá duſzá moiá dźiśiá w oczách twoich, bo iáwna to, żem głupie vczynił, y niewiedźiałem bárzo śiłá.* Zá czym złych poprzeſtáiąc zamyſłow / nienawiść w błogoſłáwieńſtwo / w obietnice Boſkie gniewy obroćił. Benedictus tu fili mi Dauid, & quidem faciens facies, & potens poteris. *Błogoſłáwionyś ty ſynu moy Dawidźie, á iśćie czyniąc czynić będźieſz, y mogąc przemożeſz.* Verſ: 21. verſ: 25.

Wymálowałem láſkom wáſzym Námilſzy Chrześćiánie/ obraz tego co ſie zá záſką Páná Bogá zá ſczęśćiem y odważnym ánimuſzem Krolá Je° Mći Páná Náſzego Miłośćiwego zá męſtwem dźielnych oboiego Narodu Regimentarzow/ zá dźiełem potężnego Rycerſtwá/ w dźień 24. Lutego w źiemi Siewierſkiey ſtáło. Ták wiele miáłá do nas przyſtepu Moſkwá/ iák wiele miał Saul do Dawidá: mimo przymierze mimo przyśięgę woynę podnieśli w zámkách/ w miáſtach/ ludźiách ſzkody poczyniwſzy/ Smoleńſk oblegli: w zámku było dobre opátrzenie; ále że nieprzyiaćiel znagłá náſtąpił/ w Oyczyźnie deſertum, nie było bliſkiego ná odśiecz woyſká/ nie było Hetmáná nie było náwet y Krolá Páná / bo go ná on czás pod Wárſzáwą obierano; oblegli/ ſzturmowáli/ oſtrożki poczynili/ gory opánowáli. Congregatæ ſunt gentes per circuitum, populus multus, cuius non erat numerus, portantes ſcalas & machinas, vt comprehendant munitionem, cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tuba. *Zgromádźiły ſie wokrąg narody, lud wielki, ktorego nie było liczby, nioſący drábiny y tárány, áby wźięli zamek, záczęłá ſie woyná, á krzyk woienny wſtępował do niebá iáko trąbá.* iuż iuż iák ná pewną wygráną trąbiono. O Boże / y tákże ma krzywdá nád niewinnośćią / krzywoprzyśięſtwo nád prawdą/ y ſczęrośćią tryumphowáć? Dał nam Bog Páná obráć/ záraz pobory námowiono/ woyſko zebrá-

Co ſie w nas dźia ło pod czás Kọ̈ wołácyey.

1 Mach: 5.

Oblężenie Smoleńſká.

zebráno / popiſano / regiment Jáśnie Oświeconemu Xiażećiu Krzyſztophowi Rádziwiłowi Káſztel: ná on czás Wileńſki Hetmánowi Polnemu oddano / poſiłkow iáko z Polſki / ták y
Odśiecz zad niąd záćiagano / wnet ſie pułki y roty / lubo ieſzcze nie w obfitey liczbie pod Smoleńſk ſtáwiły / w oczy nieprzyiaćielowi śmiele ſpoyrzáły / odśiecz zamkowi częſtym nátárćiem co raz dawáły. Predko potym Krol Je° Mć WLADYSLAW IV. ktory iedno korone ná głowe wziął / thronu nie zágrzawſzy / ledwie ſie ná Páńſtwie nowym obeyźrzawſzy / o ſzyſzaku przy koronie / przy purpurze o kiryśie / o mieczu przy berle pomyślił / z woyſkami ná Seymie námowionemi / wielkim nieuſtráſzonym / á práwie Krolewſkim ánimuſzem bez odwłoki ſie żadney wypráwił / obozem ſie przećiw nieprzyiaćielowi poſádził / onego
Wziątem z gor opánowánych ſpedźił / oſtrożkow dobył / Smoleńſk od ob-
ne obleżenie obozu nieprzyiaćielſkie° leżenia oſwobodźił / á wet zá wet oddáiac / przepraw / prowiántu woyſku Moſkiewſkiemu ná ſzlakách wſzelákich zábroniwſzy / ták oblégł y woyſkiem ſwym obtoczył / ták ſtrzelbą doſkurzył / ták głodem przyćiſnał / że ſie ſromotnie zacni Oberſzterowie / y Officyerowie weſpoł z Regimentarzem ſwym Micháł-
podánie Obozu łem Boryſowiczem z Szheynem Krolowi Pánu Náſzemu Miłośćiwemu podáli / chorągwie pod nogi iego porzućili / ſtrzelbę y przepyſzną ármáte oddáć muśieli / kondycye ſobie podáne choć ćieżkie przyieli / y one przyśiegą wárowáli. O ſpráwo reki Boſkiey / á nie ludzkiey: O potężny ánimuſzu Krolá Páná: O meſtwo nieuſtráſzonego rycerſtwá: O ſławo Polſkiego y Litewſkiego / żadnemi nieugáſzona wiekami / imienia.

Abyſmy tedy vmieli Pánu Bogu zá to znacznie nád Krolem Pánem / nád Woyſkiem / nád námi / ziáwione dobrodźieyſtwo / podźiekowáć: obaczym ná tym Kazániu pod ánálogią wygraney Dawidowey. Naprzod: czego Krol Pan zá błogoſłáwieńſtwem Bożym / zá Hetmáńſka dźielnośćią / zá Rycerſtwá iego przewagą / z nieprzyiaćiołmi dokazał. Potym / co ſobie z tey ták známienitey wygraney mamy nápotym obie-
cowáć.

cowie. Przybądź Pánie Jezu rzeczy przedsięwźiętey swoim rátunkiem / przybądźcie łáski wáße pilnym á nieteskliwym słuchániem.

CZĘSC PIERWSZA.

Czego Krol I. M. w Woysku nieprzyiaćielskim ná ten czas dokazał? y czym?

A Czegoż nie dokazał / kto oboz nieprzyiaćielski opánował? Námilßy Chrześć: Wźiął Károl piąty oboz Xiążęćiá Brunświckiego / zaraz Hißpáńskich Chorągwi moc wielka ná- Filip Camer: l. 5.
padá / iedni strzelbe biorą / drudzy ßkátuły łupią / trzeći ży-
wnośćią wozy łáduią / ćwarć i Hetmánow / Pułkownikow
wiążą / inni innych korzyśći dobywáią. Xiążę podawßy sie /
chorągwie pokłádáiąc do nog Cesárzowi pada / áby rycerstwo
hámował / á pokornym sie tylko ukłonem y hołdem obietego
rycerstwá kontentował. Odpowiedźiał Károl: Cuius castra, Kto oboz bierze wßystkiego dokazáć może.
eius rastra, *Czyy oboz, tego grabie;* kto woysko nieprzyiaćielskie
zágrabił / iuż ten wßytko co tam ználazł grábić może. Rzekł
iáko Pan ßczęśćiem unieśiony. Weyźrzymli też w Kroniki
Duchá ś. Po sławnym Judythy Heroiny Izráelskiey zwy-
ćięstwie / ktoro oboz Assyryczykow lud Hebreyski opánował /
kogoż tám z nieprzyiaćiol żywił? ná iáko sie zdobych ná iáko
korzyść nie sposobił? *Pozábijáli ktore nálezli, gonili áż do kon-* Iudith: 15.
ca gránic swych páßczęká mieczá, ktorych w obozie nie ználezli,
korzyść lepak, ktorą Assyryáni mieli zebráli, y obćiążyli sie bárzo.
A ći ktorzy zwyćięzcy wroćili sie do Betuliey, wßytko co ich było Ver: 7.
przynieśli z sobą, ták iż nie było liczby w bydle, y dobytkách, y
wßech ruchomych rzeczách ich, że od namnieyßego áż do nawięk-
ßego wßyscy sie zbogáćili z łupow ich. A pan Náß Miłośći-
wy *WLADYSLAW IV.* Krol Polski y Szwedzki obrány Car
Moskiewski / obozu nieprzyiaćielskiego / lubo nie rownym spo-

sobem /

ſobem / przećie rownym ßcześćiem / doſtawßy ; czegożby był nie mogł dokázowáć nád owemi ? ktorzy niektore Zamki w Xięſtwie Siewierſkim y Smoleńſkim vkradkiem vbiegli / ktorzy w Xięſtwie Litewſkim wśi / miáſtá / fortece niektore ſpalili? ktorzy niemáłym woyſkiem niemáłą ßkodę w mężách zacnych / y rodowitych oboiego náßego Narodu vczynili / ktorzy cáłe pańſtw iego powiáty niemal zniſzczyli / ktorzy nas nie trzemá tyśiącámi iáko Saul / ále (iáko z támtąd rożni piſáli) więcey niż ſtem tyśięcy ludźi / y miedzy nimi wiela zacnymi y woiennymi / niemal ze wßytkiey Europy zebránemi / ná głowę zgubić / y imię wygłádźić Polſkie y Litewſkie vśiłowáli ? mogł wßytkich powiązáć / mogł wßytkich powyśćináć / ábo w niewolą wieczną do Polſki iák bydło zágnáć : wßákże z miłośierdźia Páńſkiego / á z politowánia Chrześćiáńſkiego (pomniąc ná onę mądrego przeſtrogę Ea demum victoria & apud Deũ & apud homines, maximum gloriæ, minimum inuidiæ habitura eſt, quæ plurimum erga hoſtes humanitatis habet) gárdłem ich dárował / pęt / okow / łáncuchow nie zażył / ále wßytkich pod pewnymi kondycyámi vwolnił / tylko to im wyrządźił / co też Dawid Saulowi / y woyſku iego obłężonemu y opánowánemu vczynił. Dwu rzeczy ná ón czás (iáko iáſki wáße ſłyßáły) Dawid w woyſku Saulowym dokazał : iedną że kopiją w ziemi vtknioną wziął ; drugą / że kubek wody w głowách v Saulá będący z namiotu iego wyniosł.

Miłość y łáſká wość P. nád obleżeńcámi.

Valer: Max: l. 5.

Tulit Dauid haſtam.

Wziął Dawid kopiją.

Y Coż to wielkiego Dawid z obozu Saulowego wziął / kiedy kopiją wziął ? czy nie było tám inſzey ármaty pánczerzow / mieczow / puynałow / mußkietow ? iedney kopiey vtrátá czy wielka woyſku nieprzyiaćielſkiemu ßkodá ? mogłbym odpowiedźieć z Tertullianem : Sub haſtæ nomine tota exprimitur arma-

1. ib: de cor: mil:

Przez ko

armatura: podlug mutety s. Pániey Debory / ktora nawyż- pijá rczu
szemu Monarsze po iedney wygráney / kiedy Jáhel Sysárze mie sie;
klinem áż do mozgu ieb przebiłá opiewáłá. Noua bella elegit wszelka
Dominus, & portas hostium ipse subuertit, clypeus & hasta, ármatá.
si apparuerunt in quadraginta milibus Israel? *Nowe woyny* Iud:6.
*obrał Pan, á bramy nieprzyiaćielskie sam wywroćił, tarcza y ko-
pija, ieśli sie vkazáły we czterdźieśći tyśięcy Izráela.* Cóż? czy
nie było w Izraelu więcey ármaty iedno tarcza y kopija? było
to wszákże przez tarcza y kopija wszelkie sie naczynia woienne
rozumiały. Mogibym też mowić z Liranem: Qui hastam à
dormientibus tulit, quid non armorum effere potuit? *Komu
sie zwiodło kopija śpiacym odiać, ktorego oręża* (przybrawszy so-
bie towárzystwa) *nie mogł wziać?*

Ale co tám Dawid wziął o tym sie máło pytamy; lecż to
dźieło práwicy Boskiey / to fortunie y dźielnośći Krolewskiey /
to odwadze Hetmáńskiey / to modrey rádźie Senatorskiey / to
woienney ku Oyczyźnie vsłudze Ryc erskiey / dźiś przyznawa-
my / że nieprzyiaćielską ármatę y insze woienne prowizye opá-
nowáli / oboz ze wszytkim żołnierskim ápparatem wźięli chorągwie zwinione pod Krolewskie nogi podeśláć poniewolili /
tylko z tym zhołdowánych nieprzyiaćioł pod kilkanaśćie tyśię-
cy wysłáli / ná co dobrowolnie oni sámi iako tryumphatorowie
pozwolili. O spráwo niewiem ieśli kiedy w tamtych kráiách
widána! wiem że ledwie y w obcych słycháná / o znamienita
naprawo osłabiáiácey siły nászey! o podźwignienie niemal vpá-
dley sławy nászey.

A coż ták wielu walecznych mężow / Hetmánow / Oberszte- Czy ich
row / Officyerow nieprzyiaćielskich / z ták wielkiey / z ták pote- R. J. M.
żney / z ták rozlicżney ármaty złupiło? złupiłá ręká Krolew- ármaty
ska / ręká Polska y Litewska / á wprzod (co dźiwna) ręká ichże pozbá-
własna Mieśćiewska Krolowi J. M. za spráwiedliwośćią sie wił
przećiw krzywoprzysięstwu ich bioracemu / do spráwy przed-
śięwźiętey hołduiacá. Pámiętam co Alfonsus wtory Krol

Auentin lib: 5. annal. Kástelly o krzywoprzyśiężcach powiedźiał. Probos milites gemina manus armat, fortis & iusta: fœdifragos terna exarmat, perfida, pia, strenua. *Dobre żołnierze dwie ręce w zbroie vbieráią, mocna y spráwiedliwa: lecz ieśli przećiw przyśiędze woiuią, trzy te ręce z zbroie łupią, iedna niewierna, druga nabożna, trzećia potężna.*

Ręką ichże własną Krolowi Pánu hołduią co do przedśięwziętey spráwy.

Ręká niewierna iest ichże sámá perfidia / ktora kiedy sie przećiw przyśiedze porywa / lubo sie do czásu rozwodźi: wszákże wnet sie o swą niewierność / iák o opokę rozstráci / y ostrze by y stalonego żelázá przytępi. * Piszą o iednym ziołku Achimenide / ktorego listkámi kiedy oboz potrząsną / żołnierze by namężnieyszy serce trácą / y száble iák z mániey odrzucáią. To ziołko iest krzywoprzyśięstwo / w ktorym sie woysku ono zjáwia / nie wiedźieć co sie dźieie / że Rycerz serca y vmieietności y zbroie pozbywa. Co ? wątpliwa to! Wspomnićież ná Antyochá Eupátorá / kiedy zá rádą Lyzyaszá Iudzie z strony nie dobywánia Syonu przymierza nie dotrzymał; ále Vt vidit munitionem loci, rupit citiùs iuramentum quod iurauit, & mandauit destruere murum in gyro. *Obeyzrzał obronę mieysca, y złamał prędko przyśięgę ktorą przyśiągł, y roskazał obalić mur w koło.*

* Plin: lib. 28.

1. Mach: 6.

A ná coż mu to wyszło ? ná to / że Antyochá y Lyzyaszá żywcem vłápiono / Demetryuszowi Selewkowemu synowi podárzem oddawano; lecz Demetryusz breñ ich tylko do śiebie przynieść / á onych sámych ná stronie pozabijać roskazał / y sám ná stolicy Antyochowey vśiadł. Udamy li sie do Kronik świeckich / Sámnitow / co z wolności ? co z praw ? co z żywota ? co ze wszytkiego Páństwá ? co z sławy ? co z pámięći ná świećie wygłádźiło ? wygłádźiło krzywoprzyśięstwo ; śiedm rázy Rzymiánom przyśięgli / śiedm drugie rázy przyśięgę złamawszy przećiwko nim woyne podnośili / śiedm trzeći rázy ginęli / áż náwet do szczętku wyginęli. Ale to rzeczy dawne; owoż świeższe. Christiernus wtory Krol Duński roku 1520. Szwecyą opánował / przyśiągł praw y wolności Páństwu dotrzymáć /

Liuius

Peucer: & Gallobelg.

máć / áż do Holmeńſkiego zamku dźiewiaćidźieśiat y cżterech Pánow záproſiwſzy ná vſtronu miáſtá ſpalono. Coż ſie ſtáło? Krolewſtwo ſobie ni przecż ni zacż zbrzydźił / berło w ogiuń wrzućił / ſam ſie ſwą reką nożem przebił / y ma tákie Epitáphium w Duńſkiey ziemi: Fides me in baptiſmo ſuſcepit, religio in Dania aluit, perfidia in regno Suetico exauthorauit. *Wiárá mię ná Chrzćie przyięłá, religia w Dániey wychowáłá, niewierność w Krolestwie Szwedzkim czći pozbáwiłá.* Co o Ludwiku Burgundiyſkim Krolu rzekę? Ten przećiw Berengáryuſzowi II. Ceſárzowi z woyſki przyćiągnał / poimány przyśiągł że niemiał wiecey przećiwko niemu zbroie podnośić / áż oſwobodzony wnet z wiekſzym woyſkiem idźie / ktore iednak Berengáryuſz zwyćiężył Ludwiká znowu poimał / dźiáłá y ápparat woienny odebrał / ocży mu wyłupił y ná ćiele od vchá do vchá litery żelázem wypiatnował. Hunc ſeruauit clementia, perdidit perfidia. *Tego záchowáłá łaſkáwość, zgubiłá niewierność.* Widźiał Zácharyaſz Prorok kśięge lecace: pytano go: Zácharyaſzu co ty widźiſz? Odpowiedźiał: Video volumen volans, longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. *Widzę ia kśięgę latáiaca, dłużaiey dwádzieśćia łokiet, á ſzerza iey dźieśięć łokiet:* prze Bog o ná tey tak wielkiey kśiedze piſano? przekiectwa ná krzywoprzyśiezce piſano. *Wywiodę ia mowi Pan záſtępow, przyidźie do domu przyśięgáiacego ná imię moie kłamliwie, y będzie mieſzkáć w pośrzodku domu iego y zniſzczy go, y drzewá iego, y kámienie iego.* A coż to za kśięgá / ktora nád obycżay innych kśiag domy pożera y kámienie? ſa to kaźni Boże od wieku w kśięgách przeyrzenia Páńſkiego wypiſáne / ktore w cżáśie krzywoprzyśiezce gubia / z doſtátkow śił / y ſprzetu wielkiego (ſácżym y woiennego) zdźieráia / iáwnie kłamce won wecz ná poſtrách pátrzacy obracáia. Wiec ieśli przećiwko tak wielom krzywoprzyśiezcom ſwa niezbożność y niewierność woiowáłá / tedyć we troy náſob Szeyná y woyſko iego pokonáłá. Troiaka przyśięza

Bapt: Fulgoſus

Zach: 5.

Verſ. 4.

śięgę w podnieśieniu zbroi przećiw *WLADYSLAWOWI IV.* Moſkwá złamałá. Złamał Szeyn; gdyż bywßy w ręku / á gárdłem y wolnośćią dárowány przyśięgi, że nie miał więcey przećiw Krolowi Polſkiemu woiowáć; ćzy nie woiował? woiował. Narod Moſkiewſki przyśięgał / że dźiśieyßego Páná zá Cárá obierał; ćzy to ztrzymał? nie ztrzymał. Tenże narod przyśięgi przymierza nam do lat pewnych dotrzymáć; ćzy dotrzymał? nie dotrzymał / tokiem śię przed zámierzonym kreſem porwał: y mieli śię ći w obozie cáło ośiedźieć? nie ośiedźą / przy ármáćie śię nie oſtoią / też ſámę dźiáłá / ktore przećiwko nam zgotowáli onych pobiią. Triplex piaculum, triplex iaculum, quos ter ſeruauit clementia, ter diſperdet perfidia. *Troiaka winá, troiáka kulá, ktorych trzykroć záchowáłá łáſkáwość, trzykroć zágubi niewierność.*

Iou: Pontan.

Ręká nabożna

Ręká też nabożna przez modlitwę ku niebu wynieśiona oręże od krzywoprzyśięzcow odbiera. Wyliczáiąc Iob święty enkomia Páná Bogá ſwego / dáiemu z tego dánk. Ipſe nouit decipientem, & eum qui decipitur, adducit conſiliarios in ſtultum finem. *On zna oßukiwáiącego, y tego ktorego oßukiwáią, przywodźi porádniki ná głupi koniec.* Ten zápak głupi koniec ták tłumáczy: Balteum Regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum. *Pás wodzow rozwięzuie, á biodrá ich powrozem przepáſuie.*Háńbá co prawdá / záćząć woyne przy ryćerſkim páśie / á kończyć przy proſtym powrozie. Te w hordách nieprzyiaćielſkich háńbę áczná Bogu ſámá ſpráwiedliwość wymaga / wßákże ręká nabożnych woiowników ná teyże ſpráwiedliwośći wyćiſka. Abowiem iáka ręká Apolloniußowi gwałtownemu ludu Izráelſkiego przeßládowcy miecz odięłá? y ná odśiecz wßytkim inßym Izráelſkim nieprzyiaćiołom obroćiłá? ręká nabożna Iudy Hetmáná Máchábeyſkiego. Congregauit populum in Maſpha, quia locus orationis erat in Maſpha. *Zgromadźił lud do Máſphy, bo mieyſce modlitwy było w Máſphie.* Altſći Gladium Apolinij abſtulit Iudas, & erat pugnans in eo

Iob: 12.

1. Mach: 4.

omni-

omnibus diebus. *Miecz Apolliniußowi wźiął Iudá, y walczył*
nim przez wßytkie dni. Jáka ręká Goliatá oręża pozbáwiłá:
nabożna Dawidowá: ábowiem gdy rzekł: *Ty przychodźiß do*
mnie z mieczem, oßczepem, puklerzem, á ia przychodzę do ćiebie 1. Reg:
w imię Páná zástępow, ábyś poznał że Páńſka ieſt woyná, y ſam 16.
ia iáko chceß ſáfuie; obáliwßy kámyczkiem z proce Goliatá /
Cùm gladium non haberet tulit gladium eius, & eduxit eum
de vagina, & interfecit eum, præciditq́; caput eius. *Kiedy*
mieczá w ręku nie miał, odiął miecz od Goliatá, y wyćiągnawßy
go z pochew zábił go, y vćiął głowę iego. Jáka ręká Eugeni-
ußá wierutnego religiey Chryſtuſowey ádwerſarzá z zbroi ták
złupiłá że ią przećiwko ſámemuż y woyſku iego obróćiłá: ręká
nabożna Theodozyußá młodßego / ktorego widzącego niezli-
czona nieprzyiaćioł gromáde kiedy cáłą noc ná modlitwie trá-
wił / párá Apoſtołow Jan y Philip o pomocy ſwey przećiw
Eugeniußowi vpewnili / tylko z krzyżem Theodozyußowi prze-
ćiw ſtátuey Herkuleſowey / ktora zá hásło fortuny ſwey woyſko
nieprzyiaćielſkie noſiło wynieść kazáł; áliśći (słowá ſą Augu-
ſtyná świętego) Milites nobis qui aderant retulerunt, extor- Lib: 5. de
ta ſibi eſſe de manibus quæcunq; iaculabantur, cùm à Theo- Ciuit:
doſij partibus in aduerſarios vehemens ventus iret, & non cap: 26.
ſolùm quæcunq; in eos iacebantur concitatiſsimè raperet, ve-
rùm etiam ipſorum tela in eorũ corpora retorqueret; et uero
Imperatoris pietas reliquam hoſtium aciem armis ſpoliabat,
& in colla crucem oppugnantium reflectebat. Záczym ręká
nabożna y Krol J. M. tegoż ßczęśćia w odięćiu ármaty nie-
przyiaćielſkiey záśięgał / ktore zá miłośierdźiem Boſkim teraz
oglądał. Wiedźiał iáko mądry Pan / iáko też y w innych Mo-
nárchow nabożeńſtwo przy tákich áktách płużyło. O Ludowi-
ku świętym Fráncuſkim Krolu ták mowi Nauclerus przezacny
Biſkup Oxoniteńſki. Floruit illo regnante regni decor, quia Nauc: in
& Chriſtus in eius corde ita refloruit, vt nihil niſi eius hono- oratioe
rem tam in ſago, quàm in toga ſectaretur. O Konſtantym funeb:

wielkim

t at: wielkim ták mowi Optátus Mileuitanus. Auſpicato hoſti-
Mileuit: les turmas deuincebat, prius enim cor zelo honoris Diuini,
deinde pectus loricâ obarmabat. Widział/ że więcey woy-
ſkom ná ręce nabożney niż ná potężney należy; wiedział że Izrá-
elitowie lubo ſie przećiw Holofernowi dobrze przygotowáli/
Iacob: 4. gdyż Præoccupauerunt omnes vertices montium, & muris
circumdederunt vicos ſuos, & præparauerunt frumenta in
præparationem pugnæ. *Záśiedli wſzytkie wierzchy gor, y miá-
ſteczká ſwoie obtoczyli mury, y zgromádzili zboża ná przygoto-
wánie do woyny*: á iákoby nic nie mieli gotowośći. Clamauit
populus ad Dominum inſtantia magna, & humiliauerunt a-
nimas ſuas in ieiunijs & orationibus. *Wołał wſzytek lud do
Páná wielkim vsiłowániem, y korzyli duſze ſwe poſty y modlitwámi.*
Widział/ iż w tákich rázách ná modlitwie własney nie dośyć/
2. Reg. 7 ſłuſzna y cudzey zá ſięgáć: ponieważ y Izráelczykowie od Sámu-
Exod. 17. elá przećiw Philiſtynczykom/ y Iozue od Moyżeſza przećiw
Amalecytom modlitwy záśięgáli. Dlatego też y Krol I. M.
Pan Náſz Miłośćiwy nabożnych rąk po wſzytkich Páńſtwá
ſwego Prowincyách/ kápłáńſkiey y poſpolitey modlitwy zá-
śięgał/ áby błogosłáwieńſtwo Boſkie w przedśięwźiętey ſpráwie
nád ſobą/ y nád woyſkiem ſwym oglądał. Przyznawá
to rece wáſzey Iáśnie wielebni Biſkupi Koronni y Litewſcy/
Páńſká ktorzyśćie y ſámi páſterſkie modlitwy odważáli/ y ſwoie Dyece-
ſkego y zye do tegośćie ordynácyą ſwą iednowłádną prowádźili áby y
przezac- kápłáni/ y wſzytkie owiec ſobie powierzone trzody Páná Bogá
ne tego zá Krolá y rycerſtwo proſili/ á táki tryumf iáki iuż zá łáſką
Hetmá: Bożą mamy proſbámi iednáli.
Ręká Ręká niewet ktora ádwerſárze náſze z ámáty zſtupiłá MA-
potężna. NVS STRENVA byłá/ ręká Krolá Páná/ ręká Náiáśnieyſ-
ſzego Krolewicá Iáná Kázimierzá/ ręká Hetmáńſka/ ręká żoł-
nierſka oboiego narodu/ wierą odważnieyſza niżli Dawidowá.
I. Reg. Dawid wziął kopiią/ kiedy wſzyſcy ſpáli: Krol Pan/ y żoł-
26. nierz náſz wziął ármáte kiedy nieprzyiaćiele czuli/ kiedy ſtrze-
lali/

iáli/ kiedy wszelka siła y moc odpor dawáli. Prawdáć to co pisze
Lactantius/ że v Cymbrow przeciwko krzywoprzysiężcom czterey puł- Polit. l.5.
ki wywodzono; ieden dzieci drugi młodzieńcow/ trzeci mężow/
czwarty stárcow: wszákże pierwsze trzy pułki tylko ná woyne pá-
trzáły/ á sámi sie stárcy potykáli: bo wierzyli że do tákiego áktu y
słábym siłom Pan Bog pomoże: iednák silna y waleczna żołnie-
rzow nászych reká/ ták sie około krzywoprzysiężcow/ iákoby bezwin-
nemi byli (gdyż ma Pan Bog sądy swoie) záwiiałá; nic co do-
brym Bohátyrom co odważnym Hetmánom co nieustrászonym á-
nimuszom należáło mimo sie nie puszczáłá. A nie godźno sie też iná-
czy bo mieli ná oczách Páná odważnego/ wczáśie nieprzestrzegáiá-
cego straży obieżdżáiąc go/ szykuiącego/ przywodzącego w iáwne
niebespieczeństwo wstępuiącego. Tákiego Páná pozor kogoby nie
poruszył? Ahod przeciw Moábitom sam w osobie swey poszedł:
mowi text święty: Descenderunt cum eo filij Israel, ipso in fronte Iud. 3.
gradiente. *Poszli z nim synowie Izraelscy, kiedy on ná czele vprze-
dzał.* Mocno sie scieráli Izráelczycy z Mádyánitámi/ á cóż im
tám serca dodawáło? przykład odważnego Gedeoná ták do woy-
ská mowiącego: Quod me facere videritis hoc facite, ingrediar Iudic. 7.
partem castrorum, & quod fecero sectamini. *Co mnie czyniącego
vyrzyćie, czyńćie, wnidę w część obozu, á co ia vczynię náśláduyćie.*
Chćiał kiedy Abimelech wieże Sychem y nieprzyiaćioł w niey bę-
dących spalić; trzebá było drwá zgromádzić: iákiegoż sposobu zá-
żył? wozow? koni? nie: Arrepta securi præcidit ramum, imposi- Iudic. 9.
tumq; ferens humero dixit ad socios: Quod me vidistis facere, ci-
to facite. *Pochwyćiwszy śiekierę vćiął gáłąź z drzewá, y włożoną nio-
sąc ná rámieniu rzekł do towarzyszow: Co widźićie że ia czynię, wnet
vczyńćie.* Bárzoby to y v nas w obozie gnuśne serce było ktoreby
sie iáwnym Krolá Páná przykłádem ná trąbę nieporywáło ktoreby
nogi bárziey ruszáło do táńcu niż do száńcu; zwłaszcza kiedy ten Pan
lwą Mársowa dzielność z Merkuryuszowa dźiáiskością swą Páń-
ską powáżność z ledwie wydáną tácą ludzkością. Normáńczyko-
wie Fráncuskie miásto Theodun raz mocno obiegli wiec nieco ná
ręce było że z refunkiem ná czekáć wielki w źiemi z kopány rozpedli.
Philip tedy trzeci Krol Fráncuski vsłyszawszy że sie poddáni rzekli/

napi-

Patrit:in nápiſał do nich. Nie boyćie ſie. Aduenict vobis breui dextera
Ethic:li: Magnetica. *Przybędzie wam wnet práwicá Mágneſowá; przyiechał*
2cap.4. obozem ſie przećiw oblężeniu położył, y Mágnes ná wierzchu gory
wyſtáwił; á iśći ieći miecz iákis Normáńſki do mágneſá. Co ſkoro
ádwerſarze vyrzeli/ widowiſká ſie vlękli/ y wßytkie oręże pod nogi
Philippowi podrzućili. Odnioſł tedy elogium tákie Philip. Rex
Philippus vtitur dexterâ in prælijs Magneticâ, in pace aurea. *Philip Krol záżywa práwice w boiu Mágneſowey, w pokoiu złotey*, bo był
ßczodry. Niech Fráncuzowie ſwemu Krolowi elogia wymyſláią/
to Náßemu Pánu *WLADYSLAWOWI IV.* własnie ſłuży/ że on
ma iákis mágnes wielkiey á niewidáney ludzkośći/ ktora ánimuße
żołnierſkie k ſobie poćiąga/ żelázo nie tylko domowe ßláchcckie/ co
wielka/ ále co wiekßa/ y nieprzyiaćielſkie k ſobie powabia/ domowe hoynośćia/ nieprzyiaćielſkie łáſkáwośćia/ y te y owe fortuna y vmieietna dźielnośćia.

Pauſan. Mieli Cheronenſes berło złote ná kßtał kopiiey od Jowißá Pelo-
in Bæot. peſowi dárowáne: to ſceptrum te prerogátywe miáło/ że kiedy ſie
woyſko turbowáło/ Krol dotknieniem bunty vśmierzał/ ktora część
przegrawáłá/ berło podnoßac ſerce iey iednał; kiedy pieniedzy nie
oſtáło/ podárki ſobie ofiárowáne z iákieykolwiek inßey máteryey były/
dotknieniem w złoto obracał. A kto patrzył ná to/ czy to prawdá? ia vpewniam że w Krolu Pánie Náßym nie pochybna/ berłem ſwym Krolewſkim ánimuße gdźie chce wiedźie/ ſerca vpádłe
podnośi/ rozrożnione vmyſły iednoczy. O kiedyby ießcze żelázo dotknieniem w złoto obrácał! Dzetoż kiedyby mnie przyßło tego Páná málowáć w Oyczyźnie/ máłowałbym go iák Sálomon kiedyś
Ezech.41. málował Cherubiná w ſwym Kośćiele. Habebat Cherub duas facies, faciem leonis, & faciem hominis; iuxta faciem leonis palma, & iuxta faciem hominis palma. *Miał Cherub dwie twarzy, twarz lwia, y twarz ludzka; wedle twarzy lwiey pálmá, wedle twarzy ludzkiey pálmá.* Kiedy temu Pánu przychodźi zbroyno ná nieprzyiaćiele nátrzeć/ o iák ogromny! widzą w nim twarz lwa/ ſrogá/ nie
Prou.30. vſtráßona. Leo fortiſsimus beſtiarũ, ad nullius pauebit occurſum. *Lew namocnieyßy z źwierząt, nikogo ſie ná zpodkániu nie obawia*: kiedy mu ſie zás zdárzy z kim w łáſkáwy ſpoſob obcowáć/ o iáko łágodny/

dny! widząc w nim twarz ludzką, wesołą, pozystępną, á że ták rzekę, twarz Josephową. *Ioseph natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, stabilimentum populi.* Iozeph národził sie człowiekiem, Xiażęciem bráciey, vmocnieniem narodu, y vtwierdzeniem ludu. A iáko przy twarzy swoiey, ták y przy twarzy ludzkiey pá'mie abodánk wszelkiey grzeczności odnosi. Chowáy go nam Pánie w czásy dlugie. *Dies super dies Regis adijcies, annos eius in diem generationis & generationis.* Dni nád dni Krolowi przyśporzyß, lat od dni pokolenia do pokolenia. *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis quem confirmasti tibi.* Niech sie ziáwi ręká twoiá nad mężem prawicy twoiey, y nád synem człowieczym, ktoregoś sobie vtwierdził. FIAT, FIAT. Eccl. 17. Psal. 62. Psal. 79.

Tulit & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saulis.

Wźiął y kubek wody, ktory był w głowách Saulá.

COż y tu wielkiego Duch święty wspomina że Dawid miawszy w ręku oboz nieprzyiacielski wźiął kubek wody! y nie byłoż tám iáko v Krolá wybornego innego trunku? nie było winá ábo iákiego kubek smákowitego z drzewá soku? nie było woyskowego piwiánu? wody co Ato snać nie było: bo nie záwsze to ná woynie y namożnieyszym Monarchom żywności albo napoiow stáwá. Chrześ: bedąc ná czás ostále wody! Spráćowawszy sie Dawid w bitwie iedney walney z Filistyńczykámi, znáć że w woynie miał defekt, żadał wody. *O si quis mihi daret potum de cisterna, quæ est in Bethleem iuxta portā:* O ktoby mi dał wody z krynice, ktora iest w Bethleem pode bramy! Przeciw Joramowi synowi Achabá záciągneło sie trzech Krolow Judski Izráelski y Edomski; ále przez siedm dni nie mieli wody dla woyská koni y bydłá; y rzekł Krol Izráelski. *Heu, heu, heu, congregauit nos Dominus tres Reges, vt traderet in manu Moab.* Ach, ách, ách, zgromádził nas Pan trzech Krolow, áby nas podał Moábitom. Coż rzekę o niedostátku wielkim w woyskách żywności? Swieżą czás pod czás obiżenia! Obległ Benadab Krol Cyryski 2. Reg. 23. 4. Reg. 3.

Znáczy się do listy.

W woyskách często tyráć iá głody

4.Reg.6. Sámáryo Facta eſt fames magna in Samaria, & tam diu obſeſſa
eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis. *Był głod*
wielki w Sámáryey, y ták długo byłá w oblężeniu, áż przedawano gło-
wę osłá po osmdzieśiat ſrebrnikow. Jákbyśćie też táſki wáße nie
Baroni⁹. czytáły / co ſie zá czáſu Sylweryußá Papieżá / Juſtyniana Ceſárzá /
Witygeſá Gotſkiego Krolá około Roku 539. gdy Rzym był w oble-
żeniu dźiáło! Táki był we Włoſkiey źiemi głod / że w Liguryey y
Æmiliey piećdźieśiat tyśiecy ludźi pomárło; w iedney auſteryey
dwie niewieśćie ná noclegu ſpiacych zamordowáły śiedmnaśćie
Jáki g- gośći / y ziádły: áż osmnaſty to poſtrzegßy / oneż ſáme w nocy pozá-
łod był bijał / á názáiutrz tákże śiedmnaſtu oſob záprosiwßy / bánkietem z
w obozie nich vwárzonych vczeſtował. Nie rozumiemći żeby rowna; átoli
Moſkie- nie maiá ſnadź nędzá Saulowi y woyſku iego doſkurzyłá co domyśl-
wſkim. na; ále to pewna / że oboz Moſkiewſki od woyſká náßego zewſząd
śćiśniony táki głod obeymał / że ledwie iuż reßty chlebá mieli / tru-
pámi (á co y brzydko wſpomináć) pſámi / kotkámi / łáknienie v-
śmierzáli; gdyż posiłku obiecánego y dawno oczekiwánego od ſwo-
ich mieć nie mogli. Spráwowáło to długie ich ná polu roku dáley
pomießkánie / ſpráwowáło drog / ktoremiby nawoz przybył od berłá
cżułego J. K. M. y prácowitey buławy Hetmáńſkiey przez zacne
Bohátyry przeßkodzenie: ſpráwowáło obozu drugiego iuż pod Do-
rohobużem / iuż pod Wiázmá záſtánowienie; zkąd wyćieczki w
Moſkiewſką źiemicę / zkąd plondrowánie ich máiętnośći / wioſek /
miáſteczek / zkąd poſtrách y ná ſáme ſtolice! trudno było co wieść /
trudno zá kilkádźieśiąt mil czego doſtáć / trudno zá przećięćiem wßy-
tkich ßlákow / by y co było / przeſtáć: zá czym chorzeli / puchnęli / ná
śile zgołá zchodźili / muśieli ſie koniecznie poddáć / ieśli ſie chćieli
przy zdrowiu / przy żywoćie zoſtáć. Czemu lubo zdáleká Michał
Philáretowicz liſtámi zábiegał iuż proßąc iuż grożąc iuż żywność
Plutarch predką obiecuiąc: wßákże iż Perdifficile eſt [podług Kátoná] vē-
in Cato. tri verba facere, quia os habet, aures non habet, nic nie ſpráwił
ſyty v głodnych ſwobodny v oblężonych. Niech rácżey Krolowi
J. M. Pánu Náßemu Miłośćiwemu / ktorego Cárſtwo bezprá-
wie trzyma / dźiękuie; że ſie z woyſkiem iego podług recepty Juliu-
ßá Ceſárzá odßedł: ktory ták Regimentárzom woyſkowym ták ma-
wiał:

wiał. Trzebá poczynáć z nieprzyiaćielem iák z chorym/ głodem go
wprzod morzyć/ niż do żelázá ná vpuszczenie krwi przystąpić. Quia Liecſ'h.
tolerabilius eſt ſuperfluum humorem per inediam deſiccari, quàm inApop
neceſſarium vitæ ſanguinem per dffuſionem deperdi. *Znośnieyſza*
ieſt, wilgość zbytnia głodem wyſuſzyć: niżli potrzebney do żywotá krwi
pozbyć. To do litery.

Mowiąc záśie do állegoryey; ten kubek od Dáwidá Saulowi Co ile
y woysku iego odięty/ coli też wżdam figurował? Powiem swoy do- do obycżáiow
mysł. Słyszáły/ mniemam/ łáski wásze o iednym v niektorych Zy- kubek
breyczykow obyczáiu/ ktorzy z Pogány nákiadali; że z kubká wody wody zy
wrozb y práktyk záśiegáli. Ták czytamy o kubku Jozephowym/ nácży.
ktory był száfarz Egyptſki zá napráwą ſamegoż Jozephá w worze
Beniáminowym przy zbożu zátáił/ á wrzkomo go v niego ználazszy/ Zwyczay
ták go y bráćia iego ſtrofował. Quare reddidiſtis malum pro bo- wrożek
no? Scyphum quem furati eſtis, ipſe eſt in quo augurari ſolet Do- z kubká
minus meus. *Przecżżeśćie oddáli złe zá dobre? kubek ktoryśćie v-* wody.
krádli ieſt ten, ná ktorym zwykł wrożyć Pan moy. Pytáią ſię tłumá- Gen. 44.
cze piſmá tego/ coli to byłá zá ceremonia z kubkow wrożyć? Ktorzy
lepiey diſzkuruią/ twierdzą/ iż wieszczkowie wody w kubek nálawszy Raban.
ná dno pátrzáli/ á podług pakt y zmowy z czártem to przez guſtá ná
dnie widywáli o czym wiádomośći dośiegáli. Ná przykład; chćie-
li wiedźieć/ czego ſię ſpodziewáć/ czy woyny? czy pokoiu? poka-
zalli ſię miecz w wodźie/ znáczył woyne; pokazałli ſię liſtek oliwny/
znáczył pokoy: chćieli wiedźieć/ ieśli będźie żyzny rok/ ſpoyrzeli w
wode/ vkázalli ſię kłos obfity/ miał być vrodzay; vkázálli ſię ſczu-
pły/ nieurodzay. V nas tákich guſtow z łáſki Bożey niemász: ácz
pod czás dobrey myśli ziáwiáią ſię y v nas auguria ná kieliszkách
nie wodnych ále winnych. Szykuiemy z ſklenic oboży diſzkuruiemy
przy pełnych o rzeczách woiennych nákształt onego Menedemá kto- Iou. Pon-
ry wino na ſtoł wylawszy pálcem oboz záwodźił, báſzty wrzkomo bu- tan.
dował/ ſtrzelbę ſporządzał/ tárány w około ſtáwiał. Saul lubo po-
gáninem nie był: wszákże pythony y czárowniki przy boku miewał/ 1.Reg.28
v nich ſię o rzeczách przyszłych vpewniał. Dixit ſeruis ſuis: Quæ-
rite mihi pythoniſſam, & vadam ad eam, & ſciſcitabor per illam. Reg. 28
Rzekł ſługom ſwoim: Szukaycie mi czárownice, á poydę do niey, y wy-
wiem ſię

wiem sie przez nię. Wielkie podobieństwo / iż z onego kubká wody
ptáktyk o swey z Dawidem rozpráwie záśiegał: dla czego snać
przy głowie (gdźie stolicá rozumu) kubek sobie stáwiał. Coż sobie
wypraktykował? niewiem; wiem że mu Dawid kubek wody odiał/
Theoph y wßytkie w głowie iego ßyki pomießał. V Celtiberow kubek
wody przed Hetmánem záwße noßono ktory poculum fortunæ ná-
zywano: więc kiedy sie co wody trefunkiem vlało / zá zły to znak po-
Co sie czytáli; á ieśli z ręki kubek nieostrożnie wypadł/ desperowáli y sami
wypraktykowało sie dobrowolnie nieprzyiaćiołom podawáli. O kiedy Saul wßytek
kubek wody przez ręce Dawidá vtráćił toć iuż przegrána! zá czym
Saulo- nie dźiw iż do pokuty sie rzuca iż Dáwidá vráżonego przeprasza.
wi. Peccaui, nequaquam tibi vltra male faciam, eò quod pretiosa fue-
2. Reg rit anima mea in oculis tuis hodie, apparet quod stulte egerim, &
27. ignorauerim multa nimis. *Zgrzeßyłem, iuż więcey źle czynić nie
będę, ponieważ droga byłá dźiśia dußa moiá w oczach twoich, bo iáwna
to, żem głupie vczynił, y niewiedziałem bárzo śiłá.* Mamli to do
rzeczy nászey pod állegorya stosowáć; záiste iákoby kubek Krol Je-
Co Szey mć Szeynowi y woysku iego odiął kiedy wßytkie rády y zamysły
nowi iego iuż strzelbami/ iuż co raz więzniami iuż nieustánnemi nátarcz-
kámi ták mießał że sie iuż niemiał do czego rzućić / iedno pomazáń-
cowi sie Bożemu vkłonić władzą y potęgę iego nád sobą vznać cho-
rągwie pod nogi iego rzucáć / nieboszczyka własnego oczywistą karę
odnieść. A kiedyśćie słyßeli Saulá wołáiącego / iak byśćie słyßeli
Szeyná połamáney przysiędze zeznawáiącego Quod stulte ege-
rim: & ignorauerim multa nimis. Niewiedziałem co to przeciw
przysiędze woiowáć niewiedziałem iáko sie pan Bog zá to bierze/
iużem sie náuczył / iużem doświadczył ná sobie / przysięgam znowu
nigdy ręki przećiw Krolowi polskiemu nie podnośić: y dźieśiątemu
powiem co to zá Krol! co iego zá potęga! co zá fortuna! iákoż nim
Boska przytomna ręká. Winßuię Dawidźie odnieśioney z Sau-
lá y z woyská iego palmy. Winßuię tobie bárziey Miłośćiwy
WLADYSLAWIE Krolu Polski y Szwedzki z mnogich rot y puł-
kow Moskiewskich wygraney: nie otrzymáłá sie przy ßczęśćiu nie-
práwość/ zbiłá ią z toru sprawiedliwość: vpadłá krzywo przyśię-
ska hárdość/ wźięłá gorę stoiąca przy prawdźie y pokorze nie-
niesć

ność: rozbiłá ſie o ſkále potęgi twoiey nieprzyiacielſka nawáłność/ poßłá w rozſypkę Moſkiewſka gromádność. Awá iuż z Szeynem koniec czy też y z Moſkwą? Dawid po ſwey wygrány idźie dáley. Surrexit Dauid, & abiuit ipſe, & ſexcenti viri eum eo in terram Philiſtinorum, *Wſtał Dawid, y poßedł z ßeśćią ſet mężow do ziemie Philiſtyyſkiey.* Pewna że y Krol J. M. nie tu ſtánie/ w głąb źiemie Moſkiewſkiey poydźie/ dumnych pánow y Boiárow w ichże włośćiách Filáretowiczá w sámey ſtolicy ßukáć będźie/ ſtrzelby od nich nábytey przećiw nimże ſprobuie. Vrgenda eſt fortuna, bene cepta vlteriore conatu promouenda, ne vbi virtuti blanditur otium, labatur è manu inchoatũ feliciter negotium. Poblogoſławże dobrotliwy Boże Krolowi pánu Náßemu/ y Hetmanom/ y wßytkiemu woyſku iego/ ktorys błogoſławił Jozuemu przećiw Gabáonitom/ Dawidowi przećiw Philiſtyyczykom/ Ezechiaßowi przećiw Aſſyryyczykom/ Jozáphatowi przećiw Ammonitom. O to máieſtatu twego oczy podnoßąc/ y ręce ſkładáiąc prosimy. 1.Reg: 27 Baſili.

CZĘSC WTORA.

Co ſobie mamy z tey wygraney o dalßey fortunie woienney obiecowáć.

KToż może o tym pewną práktykę wydáć? Domini eſt bellum. *Páńſka ieſt woyná* mowii Dawid. Sæpe bellorum bene incipientium tragicos audiuimus fines, vim robori impactum, impetu nouo vidimus experrectam. Słowá ſą Cypriáná ś. Atoli Dawid o dálßych poſtępkách ſwoich obietnice te odnoſił. Benedictus tu fili mi Dauid, & quidem faciens facies, & potens poteris *Błogoſłáwionyś ty Synu moy Dawidźie, á iśćie czyniąc czynić będźieß, y mogąc przemożeß.* Dwie tu rzeczy Dawidowi po Pánu Bogu obiecuią dźielną ná woynie ſkuteczność/ y przeważną potęgę. Ktore obiedwie zdarz dobry Jezu niech w Krolu Je° M̃ći pánie Náßym ſkutek wezmą/ ábyn nam był y imieniem y rzeczą wielkim *WLADYSLAWEM,* to ieſt władnącym ſławą; do czego mu trzebá y możney dźielnośći/ y dźielney możnośći.

1.Reg.12.
Cypr. or 6.de ver. Domin.
1.Reg. 26
Obietnice Dawidowe

Faciens

Faciens facies.

Czyniąc czynić będźiesz.

Nie wszyscy ná woynie ktorzy co czynią / czyniąc czynią.

FOremna to/ co Dáwidowi obiecuią! Namiłe Chrześć: że czyniąc będzie ná woynach czynił! czy iest/ ktoryby co czynił nie czyniąc? snać tu Duch święty náwraca/ że ná woynách nie wszyscy czynią co czynią. Bo

I. Ktorzy w ćiągnieniu do obozu ćiągną.

Dayćie mi iednych/ ktorzy w záćiągu są/ pieniądze ná służbie biorą/ y vdawáią że do obozu idą/ á tym czásem prostego gośćincá nie pilnuią; ale krzywemi liniámi przez anfrákty te y owe dobrá/ iuż duchowne iuż szlácheckie náwiedzáią; czy czynią ći co czynią? nie czynią. Bo wszkomo ćiągną/ á ono nie sporo; tym czásem kiedy się oni wyćieczkámi báwią/ nieprzyiaćielowi rozpierać się dopuszczáią. Do Syrakus Márcellus z woyski ćiągnie/ á Archimedes ná źiemi maluie; przypada poseł/ iuż Márcellus do muru szturmuie; á Archimedes milczy/ linie wiedźie: przypada drugi poseł/ iuż Márcellus w bramę wieżdża/ Archimedes iákby nie słyszał ná odpor się Márcellowi nie porywa; iuż Márcellus miásto mieczem pladruie/ á Archimedes iákby nie wiedząc linie swe prowadźi; iuż Márcellus Archimedowi rękę obcina: á Archimedes do swych liniy oczy obraca. Wielka záiste nieczułość ná złe rzeczy! Archimedesá łátwie omowić; ná woynę się nie záćiągał/ pieniędzy z skárbu nie brał/ bronić Syrakuz nie powinien/ Geometryyskiey swey pilnował professyey: ale owe pułki iáko omowić? ktore pieniądze wziąwszy ná Oyczyzny obronę/ ná nieprzyiaćielskie odpárćie wygony tu y owdźie po źiemi linie czynią/ lubo o nieprzyiaćielu iuż ćiągnącym iuż wtargáiącym/ iuż zamki oblegáiącym/ iuż y pálącym iuż y oyczyznę pladruiącym słyszą.

Pluta. in vi. Marc.

II. Ktorzy w obozie powinności nie czynią.

Dayćież mi drugich ktorzy do obozu przybyli; wszákże pilniey cymbałow niżli trąb woiennych słucháią; ná kostkach/ ná wárcabach ná kártach godziny dobre trawią; ochotniey ná trá widelcámi ná martwego kápłoná niżli kopiiámi ná zbroynego hárcownika; co raz towárzyskie vczty/ co raz dobre myśli: czy y ći czynią co czynią? powiádáią oni że czynią/ że się biią/ bo y ći [illegible] iáko y drudzy pieniądze biorą/ vćiną y swoie liczą/ koszty [illegible] á [illegible] czy y oczy

co nie

co inszego powiádáia. Wraca sie Moyżesz z gory z stározakonnemi tablicámi / był z nim y Jozue / ktory słysząc głos ludu wołáiacego / mowi do Moyżeszá. Vlulatus pugnæ auditur in castris. *Zgiełk bitwy słycháć w obozie.* Odpowiedźiał Moyżesz. Non est ilte clamor adhortantium ad pugnam, neq; vociferatio compellentium ad fugam, sed vocem cantantium ego audio. *Nie iest to głos vpominaiacych ku bitwie, áni wrzask przyćiskaiacych ku vćieczce, ále głos śpiewáiacych ia słyszę.* A gdy sie przybliżył do obozu vyzrzał ćielcá y tańce: nie zgadł Jozue zgadł Moyżesz / głosy to tám śpiewáiacych; skoki co około cudzego ćielećiá ábo wołu. Exod. 32.

III. Daycie mi trzecich / ktorzy do obozu przyćiągneli / y po kilká kroć dobrze sie stáwili / bá y wygraną iuż iáko odnieśli; wszákże końcá woyny nie czekáiac zwyćieżcámi sie názwawszy do domow sie wracáia; czy y ći czynia co czynia? Victor non est, qui victoriæ non insistit, nec eam gloriam quam iactat, exitu belli coronat. A táci chce być zwány Herkulesem? chybaby z owey miáry / że Herkules kolumná kres biegom swoym náznaczył / y nápisał Non vltra. *Nie dáley.* Wolałbym aby táki raczey był Károlem / ktory napis Herkulesow zmázał / á swoy dał. Plus vltra, *Iesżcze dáley.* Nie maia tedy rzecz Dawidowi obiecuia / kiedy mu / aby co będźie czynić / czyniac czynił / obiecuia. A czegożmy też Krolowi pánu Naszemu ábo wiecey ábo słuszniey życzyć możemy? iáko tego aby wszyscy w woysku tego / iáko káżdego powinność niesie / służyli; aby co tytułámi Rycerskimi napierwszy pozor noszą / to rzeczámi y spráwámi okázowáli. Ktoż to sobie przyrzec / kto przyobiecáć może? záżyymy wrożb ábo prakty. Miedzy wielą innemi o troiákich wrożbach wiem / z ktorych wiec o fortunnych dálszych ná woynie postępach nádźieie tákiey dochodzono.

Ktorzy do końcá woyny nie trwáia.

Stobæus

Alphó: lib. 2. c. 3.

Prákty o nászey wygráney

Pierwsza wrożbę naydúie táka v Rzymskiey stárożytności. Ow ktory miał rząd náczelniczy w woysku / ad campum Martium wyieżdżał; ná ktorym kolcá od wszy[stkich] wiał / á kopią ku kráinie nieprzyiaćielskiey rzucał; ieśli kopiia w źiemię wetknawszy prosto stáłá / Mars był watpliwy; ieśli sie ku Rzymowi nák[ł]oniła / wygraną z nieprzyiaćiel; ieśli ku źiemi nieprzyiaćielskiey przegrána Rzymowi znáczyłá.

Isid. in fr. lib. 6.

Capitol: lib. 4. de aug. Græ. Druga w dziejach Greckich znáyduie / ná woynách Atheńskich para krzyśnikow przed woyna hárce staczáli, ieden miał bydź z Atheńskiego / drugi z nieprzyiaćielskiego obozu; ktory ktoremu miecz wydarł / práktykę czyniono / że iego strona miáła wygráć.

Trzecia z Kronik nászych Polskich wiymuie. Kiedy Kázimierz Krol Polski z woyskiem ciągnął przećiw Wratysłáwowi Xiążeciu Czeskiemu / orzeł czarny nád głową iego długo látał: rożni rożnie o tym rozumieli; aż sie ieden Pułkownik ná imię N EZOBIA z tąką práktyką ozowie. *Ieśli tego orłá z łuku zábiię, będziem mieć dobry znák przyszłego zwyćięstwá; ieśli go chybię, będzie znák że wygrána nas minie.* Rzekł / y strzałę z łuku wypuśćił orłá w piorá zdonie trąfił y krzyknął: *Z nieprzyiaćioł Krolu wygrána odnieśieß, ták iednák, że nie wßytkich pozábiiaß, ále sie ich część wielka rozpierzchnie.* Przyiął Krol wrożbę a Pułkownikowi dał zá herb Strzałę z pierzem orlim. Długoss: de gestis Polon:

Mamyli my też Krolowi J. ğ. Mći Pánu Náßemu y niezwyćiężonemu iego woysku co ná potym práktykowáć z wßytkie te wrożby fortunie náßey sprzyiáią.

Pierwßa Moskiewska ná stronę náße nie náchyliłá z kiedy sie ich woienna iák bucą / ták potęga Krolowi Je° M°i pokornie vkłoniłá / chorągwie pod nogi iego podesłáłá / kiedy nie ieden waleczny mąż to rzec musiał / co kiedy rzekł Mithridátes Krol Pontski Pompeiußowi od niego zwyćiężony. Omnis mihi etiam aduersa, cuius author Pompeius e set, fortuna tolerabilis est futura, non enim est turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas, neq; ei inhoneste aliquem submitti, quem fortuna super omnes extulisset. Velleius Patercu:

Wtora Aza sie też málo iuż nie tylko mieczow / ále y rußnic y hakownic y dział nieprzyiaćielskich ná stronę náße dostáło z ktoremi (byśmy y swoich nie mieli) możem aduersarze gromić. Magnam partem victoriæ tulit, qui armis hostem exuit, vires enim sibi ad supremum triumphum addidit. Gregrius Tollos:

Trzećia Aza náwet nie dobrze iuż orłá czarnego Moskiewskiego ražono z kiedy mu piorá ktoremi sie ná powietrzu vnosił / strzałą vćięto / Hetmáná z woyskiem konie z rynßtunkiem / oboz z pozostáłym dostátkiem przez poddánie sie sromotne pod moc podbito; z tym tylko / ná co wola Krolá Páná był / wolno pußczono. Y máiąż to o dálßym fortunnym postępku nádzieię z y máiąż to nieprzyiaćielowi do vtráty

serca

sercá przyczynia ; máła Turkom/ Szwedom Tátárom do boiáźni
imienia Polskiego y Litewskiego okázyá ; máła Krolewi Je° Mći/
Hetmánom Rycerstwu do dokázowánia rzeczy coraz większych á
większych pobudká ; Faciens faciet : *Czyniąc czynić będźie,* y poki
końca oczekiwánego nie obaczy czynić nie przestánie.
Więc to trefna/ że tuszą dobrze Dawidowi Faciens facies. *Czyniąc czynić będźiesz;* á nie wspominaią mu nic co wżdam czyniąc czynić bedźie! Niech się Dawid z zamysłámi y potrzebámi swemi rá-
chuie : átoli ty *WLADYSLAWIE* Krolu Polski y Szwedzki wiesz
co masz czyniąc czynić. Ziemia Siewierska z fortecámi y miástámi Co iescze
w nieprzyiaciela w ręku. Faciēs facies, odyszczesz : Niektorzy woy- ma przed
ská twego zacni mężowie w nieprzyiaciela w więzieniu. Faciens sobą Krol
facies, oswobodźisz. Narod Moskiewski zá Páná ćię sobie obrał / Je° Mć.
krzyż ná imię twe cáłowáł/ poddáństwo poprzysiągł, faciens facies,
stolicę Cárską osiądźiesz/ ná rebellizanty swoie iárzmo włożysz posłu-
szeństwá. Więc że oboz nieprzyiaćielski vprzątnąwszy rowny's sobie
rum do pośpiechu vczynił/ iákobyś bramę nie tylko do Moskwy ále
y do wszech páństw sobie otworzył/ Faciens facies, otrzymawszy da
Pan Bog Moskwę/ do Astrakániey y do Szwecyey lądem przyiy-
dźiesz / y támto Krolestwo ktore zuchwále władzy się dźiedźiczney
twey opiera osiądźiesz. Jan Krol Luzytański wysłał flotę kto- Maffæ: in
raby nowego świátá zásięgáłá : kiedy nań napłynęłá szczęśliwie, hist. Ind:
názwał ią Gábryelem/ ná tę pamiątkę/ że iáko przez Archányołá
Gábryelá pierwsza się bramá do zbáwienia ludźiom otworzyłá :
ták przez tám tę flotę szczęśliwie się wrotá otworzyły do weszćia
Ewángeliey y imienia świátłości Chrześćiáńskiey. Tymże spo-
sobem y ty Naiásnieyszy *WLADYSLAWIE* Krolu Polski/ kiedyś
teraz oboz nieprzyiaćielski obiał bramęś sobie do odległych páństw
otworzył ktorą náznáć możesz Gábryelem : bo oná pierwsza do o-
tworzenia bram innych nowych prowincyy imieniu twemu hołdo-
wáć máiących otuchę nam przynośći. Czego kiedy zá łáską Bożą
dostąpisz/ wżdam to z nabożeństwá/ y wdźięczności ku Pánu Bogu
przy ołtarzu záwiesisz co też Mánuel Cesarz Cárogrodzki oboz Per- Bocat: li.
ski zniozszy/ y przez to do wielu Páństw sobie forte otworzywszy/ 3. cap. 6.
kiedy się do Bizántium wroćił przy ołtarzu Zophiey świętey záwie-

ſił Bármę złota o piąćidźieśiąt zamkách / od ktorego keſztewnego vpominku Cárogrod Porta nazwano. Rownaż nam o ſzcześćiu twym nádźieie rowna o ſzczodrobliwośći otcowſkiey / rowna o wdźięczności ku Pánu Bogu expektátywę teráźnieyſze dáie zwyćięſtwo. Sint rata vota precantis.

Et potens poteris.

Y mogąc przemożeſz.

Ktora ieſt przemagáiącá ná woynách potęgá.

TReſtna też to co Dawidowi obiecuią! że mogąc przemoże. Czy nie káżdy kto może / przemoże? nie káżdy. O wieleż ná woynie do przemożenia trzebá! nie tylko śiły / nie tylko rozrywki / ále y monety / bez ktorey y śiłá niepotężna / y rozrywká nie ſporá. Pecunia eſt neruus belli, dawne y ſławne przyſłowie: nie mniey y ono. Ferri lima eſt aurum, ferrum hebeſcit, quod aurum non exacuit. *Zeláza oſełka ieſt złoto, żelázo tępieie, ktorego złoto nie záoſtrza.* Dokazáło v nas teraz zá błogoſłáwieńſtwem Bożym żelázo / czemu ſie poſtronne narody / y potomne wieki podźiwuią: aby tedy ná potym nie ztepiáło / trzebá ie złotem oboſtrzyć / trzebá neruum woynie obmyślić.

Cassiod.

Przyczyná Konwokácyey Wileńſkiey.

A ná toście ſie tu do Wilna / Iáśnie wielmożni Wielmożni / Vrodzeni / Miłościwi Pánowie ziecháli / abyśćie po żeleźie poſiłek dálſzy Oyczyznie wáſzey złotem obmyślali żołnierzowi w tey mierze prowiduiąc / á bárźiey Pánu ſwemu miłośćiwemu zá iego obmyſły práce / trudy / y wielkie iuż zwyćięſtwá początki grátifikuiąc / áby miał czym dáley woynę prowádźić / zamkow dobywáć / gránice rozſzerzáć / ſławy ſwey y wáſzey popieráć. Bacząc Senatorowie Rzymſcy wielkie woienne práce / ktore Aurelianus ponośił / y owoce ktore Rzeczypoſpolitey przynośił / ſławę ktorey ią nábáwił / ná iednym Seymie Rzymſkim vrádźili mu ſtátuę złotą ofiárowáć. Ceſarz to vſłyſzał / á wyćiągnąwſzy dłoń konkludował. Huius ſtatuæ hoc fundamentum eſto. *Tey ſtátuey dłoń niech będźie fundámentem.* Czy byśćie y wy Miłośćiwi Pánowie / ták walecznemu / ták ſzcześliwemu / ták ſławy narodu wáſzego popieráiącemu Pánu złotych kolumn / pirámid / y obeliſzkow żáłowáli? vfam cnoćie / vfam

Horol: principū

káżdego wdźięczności / że nie żáłuie: wßákże Krol Jeo Mć pan Náß Miłościwy teraz tego po was prágnie / ábyśćie te złote budynki ná dłoni iego P. mßkiey budowáć záczynáli. Kiedy w Kolchach wielkim ßczęśćiem y słáwą Sálauces krolował / á zwyćięstwo iákies znáczne odniosł / Kolchowie z wdźięczności / Bogá ktorego zwáno HONOREM, ze Włoch przywiezionego / z stałego srebrá vlanego / tylko rękę złotą máiącego / w ktorey trzymał złoty obeliszek / á ná obelißku rożne korony wisiáły / Krolowi zá vpominek oddáli: Krol wdźięcznie przyiął / wßákże álluduiąc do ręki złotey / y do złotego obelißku rzekł. Si totus hic Honor suæ manus naturam induisset, principem locum in nostro thesauro habuisset. *Kiedyby był ten Honor wßytek ręki złotey nátura nie wydáwał, mieysceby przednie v mnie w skárbie miał.* Złotá trzebá do prowadzenia woyny. Chrześćiánie to nie Amen: dobrze sie poczęło / dobrze sie y dáley poßło / trzebá y dobrze konczyć / do tąd Pogonia wáßa PP. Litwá chce gonić / áż czego sporego dogoni. A iż to konik Krolewski / godzien złotego rzędu / iáko koń Alexándrow; godzien złotych podkow / iáko Pompeiußow; godzien pozłoconego owsá / iáko Juliußow. A kiedy ia to oboie obaczę v Krolá J. M. w ręku / y żelázo y złoto / dopiero práktykę wydam niepochybną. Potens poteris. *Mogąc przemożeß.* Fráncuzowie po pierwßey expedycyey táką Krolowi swemu Ludwikowi dźiewiątemu Symbolum málowáli. Dwu kolumn złotych Krol sie rękomá trzyma / á v nog leży sáydak / łuk / y strzały: Napis / Hercule maior erit. Smiáła zá iste práktyká z złotá w ręku / z oręża ná źiemi / iż Ludwik miał Herkulesá męstwem zwyćiężyć. Popráwię ia tego symbolum ná ćie Naiáśnieyßy *WLADYSLAWIE* Krolu Polski y Szwedzki. Damći w iedne rękę złoto / á w drugą oręże ábo żelázo / á słußniey nápiße / Hercule maior eris, złotem przychećiß / żelázem przymusiß; złotem przełamieß ánimuße / żelázem kárki / złotem żołniárzá swego potußyß / żelázem nieprzyiaćielá połumiß: obiemá Potens poteris, *Mogąc przemożeß.*

Trog. l. de patr: Deorum.

Trzebá do woyny złotá

Pompon: Latus de lau: Imp:

Ioan: Merald in Promp.

Ale iż non in multitudine belli, sed de cœlo fortitudo est, dla tegośmy sie gromádnie do tego Kośćiołá Káthedrálnego Stánisłáwá świętego / ná przenaświetßą ofiárę / ktora sie tu vroczyśćie odpráwuie zebráli: naprzod / ábyśmy Pánu Bogu zá ten známienity

2. Mach. 3.

Zámknienie.

mity fortuny obrot / ktorym Oyczyznę vtrapioną / á co raz z niebá poćiech wyglądáiącą / poſilić raczył / dźięki oddáli: potym ábyſmy dálßego ßczęśćia Niezwyćiężonemu Monárſze Krolowi Jeo Mći Panu Náßemu Miłośćiwemu obránemu Cárowi Moſkiewſkiemu / Naiáśnieyßemu Janowi Kázimierzowi Krolewicowi Polſkiemu y Szwedzkiemu / przeſtawnym od męſtwá oboygá Narodow Het- manom / Pułkownikom / Rotmiſtrzom / y wßytkim káżdego ſtanu Rycerzom / z niebá modlitwámi zásięgáli. Boże záſtępow / iáko to wdźięcznie z ręku twoich przyimuiemy / czymeś nas poćießył: ták pokornie máieſtatu twego proſimy / ábyś woyſku náßemu / zá twą dźiedźinę / przećiw krzywoprzyśiężnemu ſię Narodowi bierá- iącemu / dał nád nieprzyiaćielem gorę / Krolowi pánu zwyćię- ſtwo gránicom beśpieczeńſtwo: ſpuść ná nich trwogę / ná nas ochotę, ná nich háńbę ná nas ſławę: á my imie- niu twemu / y z nich zhołdowánych / y z śie- bie tryumfuiących / damy po- winną chwałę /

A M E N.

